

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

उभयत्र (von उभय) adv. an beiden Orten, auf beiden Seiten; in beiden Fällen, beide Male: परा याहि मघवन्ना च याहीन्द्रात रुभयत्रा ते ऋधम् an beiden Orten liegt dein Ziel RV. 3, 33, 5. उभयत्र (बुद्धीन्द्रियेषु कर्मान्द्रियेषु च) मेना ज्ञेयम् MBh. 14, 1117. Çāk. Ch. 146, 5. य एष उभयत्राच्युत श्रमेयः पुरोडाशः Çat. Br. 1, 4, 2, 16. 5, 22. समानस्य कृषि उभयत्र जुहोति 5, 2, 2, 5. 7, 3, 1, 7. Kāt. Çr. 4, 13, 8. 5, 10, 17. 12, 2, 6. दौ दैवे (श्रद्धे) पितृकार्ये त्रीनेकैकमुभयत्र वा । भोजयेत् M. 3, 125. 167. Kāç. zu P. 1, 1, 56. Sch. zu 2, 2, 21 und 8, 3, 32. Vedāntas. in Benf. Chr. 217, 13.

उभयथा (wie eben) adv. auf beiderlei Weise: य उभयथा जयति Çat. Br. 6, 7, 2, 5. तेन म उभयथा सत्त्वान्प्रजातिरुपेत 10, 4, 1, 10. P. 6, 4, 5. 86. 8, 3, 8. Vikr. 43, 17. in beiden Fällen: (धनस्य) विनाशि नाशि वा तव सति वियोगो ऽस्त्युभयथा Prabh. 77, 3. fehlerhaft für उभयत्र Çāk. 97, 4, v. 4.

उभययुग्म् (उ० + युग्म्) adv. an beiden d. h. an zwei aufeinanderfolgenden Tagen (Gegens. अन्येयुग्म्) P. 5, 3, 22. Vārt. 7. AK. 3, 3, 21. (तन्ना) यो ऋग्येजुर्भययुग्मयेति AV. 1, 23, 4. 7, 116, 2. मुन्येष्वभययुग्मं कर्त्तुं 8, 10, 21. — Vgl. उभययुग्म्.

उभयवत् (von उभय) adj. mit Beidem versehen, Beides enthaltend VS. Prāt. 1, 111. Nir. 8, 22.

उभयविध (von उ० + विधा) adj. beiderlei Art zeigend Nir. 7, 7.

उभयविपुला (उ० + वि०) f. N. eines Metrums Colebr. Misc. Ess. II, 134.

उभयवेतन (उ० + वे०) adj. beiderseitigen Lohn erhaltend, zweien Herren dienend Pañkā. 22, 10.

उभयसंभव (उ० + सं०) m. Dilemma Wils.

उभयौ (von उभय) adv. in beiderlei Weise, doppelt: वृक्षस्यतिर्व उभया न मृच्छात् RV. 10, 108, 6.

उभयाकर्णौ und **उभयाञ्जलि** adv. von उभय + कर्ण und अञ्जलि gaṇa द्विपाद्यादि zu P. 5, 4, 128. — Vgl. उभयाकर्णौ, उभयाञ्जलि.

उभयदत् (उ० + दत्) adj. auf beiden Seiten bezahnt, doppelzählig: तन्मादद्या अद्यायत् ये के चोभयदत्तः RV. 10, 90, 10. पशूनामुभयदत्ति AV. 5, 31, 3. TS. 2, 2, 6, 3. अश्वो द्वाद्विरन्येतोदद्या भूयानोर्मभिरुभयदत्तः 5, 1, 2, 6; vgl. auch AV. 5, 19, 2. उभयदत्तः (sic) प्रतिगृह्णाति P. 5, 4, 142, Sch. — Vgl. उभयतोदत्.

उभयादत्ति, **उभयापाणि** und **उभयावाङ्** adv. von उभय + दत्, पाणि und वाङ् gaṇa द्विपाद्यादि zu P. 5, 4, 128. — Vgl. उभादत्ति, उभापाणि, उभावाङ्.

उभयाविन् (von उभय) adj. P. 5, 2, 122. Vārt. 1. beiderseitig; an Beidem theilnehmend: उभोभयाविन्नुप धेहि दंष्ट्रा किंस्रः शिशानो ऽवरं परं च RV. 10, 87, 3. 8, 1, 2 (s. u. उभयकार्). अङ्ग्रे देवाः पुत्रं सौमपा उभयाविन्म् AV. 5, 25, 9.

उभयाकृत्ति (von उभय + कृत्) adv. gaṇa द्विपाद्यादि zu P. 5, 4, 128. beide Hände voll: राधस्तत्रैविद्वद्भ्य उभयाकृत्त्या भर (Padap.: उभयाकृत्ति । आ) RV. 5, 39, 1. — Vgl. उभाकृत्ति.

उभयाकृत्स्व (von उभय + कृत्) adj. beide Hände füllend: स गृभाय पुत्रं शतेभयाकृत्स्या वसुं । शिशोहि रूप आ भर (Padap.: उभयाकृत्स्या) RV. 1, 81, 7.

उभयीय (von उभय) adj. Beiden gehörig Vivāda. 149, 9.

उभयेयुग्म् (उभये, loc. von उभय, + युग्म्) adv. an beiden d. h. zwei

aufeinanderfolgenden Tagen P. 5, 3, 22. Vop. 7, 103. AK. 3, 3, 21. अग्नि-होत्रमुभयेयुरूपत At. Br. 5, 29. — Vgl. उभययुग्म्.

उभाकर्णौ, **उभाञ्जलि**, **उभादत्ति**, **उभापाणि**, **उभावाङ्**, **उभाकृत्ति** adv. von उभ + कर्ण, अञ्जलि, दत्त, पाणि, वाङ्, कृत् gaṇa द्विपाद्यादि zu P. 5, 4, 128. — Vgl. उभयाकर्णौ u. s. w.

उम् interj. प्रश्ने AK. 3, 5, 18. रोषेति H. 1342. प्रश्ने ऽङ्गीकृते रोषे H. an. 7, 5. Med. avj. 30. 31. क्रोधवर्जिते Çabdar. im ÇKDr. — Vgl. उंकार.

उम m. 1) Stadt. — 2) Landungsplatz H. an. 2, 315.

उमा und **उमो** Çānt. 3, 8. f. 1) Flachs AK. 2, 9, 20. Trik. 3, 3, 293. H. 1179. an. 2, 316. Med. m. 2. तस्या उमा उत्त्वमासङ्कणा जरायु Çat. Br. 6, 6, 24. P. 5, 2, 4. — 2) N. einer andern Pflanze, Curcuma (करिद्रा), H. an. Med. — 3) N. pr. der Tochter des Himavant von der Menā und der Gemahlin Rudra-Çiva's AK. 1, 1, 32. Trik. H. 203. an. Med. Taitt. Ār. in Ind. St. 1, 78. उमो हैमवतीम् Kenop. 23 (vgl. Ind. St. 2, 186. fgg.) Kaiv. Up. in Ind. St. 2, 11. मृते जीवति वा पत्यौ वा नान्यमुपगच्छति । सेह कीर्तिमवाप्नोति मोदते चोमया सह ॥ Jāg. 1, 73. ऋषीः श्रीः कीर्तिर्युतिः पुष्टिरूमा लक्ष्मीः सरस्वती MBh. 3, 1488. उ मा इति निषेधतो मातृस्त्रेह न दुःखिता ॥ सा तथोक्ता तदा मात्रा देवी दुश्चरारिणी ॥ उमेत्येवामवत्ख्याता त्रिषु लोकेषु सुन्दरी ॥ Hariv. 946. Kumāras. 1, 26. — R. 1, 36, 15. 20. 3, 47, 10. 53, 60. 5, 25, 26. 89, 7. Raghu. 3, 23. VP. 59. Schiefner, Lebensb. 244 (14). — 4) Glanz (कात्ति). — 5) Ruhm H. an. Med. — 6) Ruhe Çabdar. im ÇKDr. — 7) Nacht H. c. 18. — In der ersten Bedeutung vielleicht von वा, व्यति weben.

उमाकट (उमा + कट) n. der Blütenstaub vom Flachs P. 5, 2, 29. Vārt. 1. m. Vop. 7, 78.

उमागुरु (उ० + गु०) m. Vater der Umā, ein Bein. des Himavant, Trik. 2, 3, 1. उमागुरुनदी N. pr. eines Flusses Hariv. Langl. I, 509.

उमापति (उ० + प०) m. Gemahl der Umā, ein Bein. Çiva's AK. 1, 1, 30. H. 199. Ind. St. 2, 187. MBh. 3, 1547. 14, 180. R. 1, 23, 10. 44, 3. Kathās. 7, 53. Prabh. 87, 4. — N. pr. eines Scholiasten zur Kātantra-Grammatik Colebr. Misc. Ess. II, 43.

उमापुर्वकपाय (उ० + पु० + क०) n. (ज्ञाति) P. 6, 2, 10. Sch.

उमावन (उ० + व०) n. N. pr. einer Stadt देवीकोट u. s. w.) H. 977. Trik. 2, 1, 17 (उपावन).

उमासहाय (उ० + स०) m. Geführte der Umā, ein Bein. Çiva's Arā. 3, 44. — Vgl. उमापति.

उमासुत (उ० + सु०) m. der Sohn der Umā, ein Bein. Kārttikeja's H. 208.

उमेश (उमा + ईश) m. ein Bein. Çiva's H. 195, v. 1.

उम्बर m. 1) Schwelle H. 1009. Vgl. उम्बुर und उडुम्बर. — 2) N. pr. eines Gandharva Hariv. 7223.

उम्बी f. Stengel von Gerste oder Weizen, über einem Grasfeuer halbgar geröstet: अस्या गुणाः । कफप्रदं वलकारिवं लघुवं पित्तानिलापहं च Bu'vapr. im ÇKDr.

उम्बुर m. = उम्बर 1. H. 1009.

उम्भि gaṇa कल्यादि zu P. 4, 2, 95.

उंम्य (von उमा) n. (sc. क्षेत्र) Flachsfield P. 5, 2, 4. AK. 2, 9, 7. H. 967. ein Curcuma-Feld Bharata zu AK. und Dvirūpak. im ÇKDr.